

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně

Archiv obce Horní Metelsko

1887–1945 (1946)

Inventář

EL NAD č.: 288

AP č.: 394

Mgr. Jana Hrušková

Horšovský Týn 2012

Obsah

Úvod:	
I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	3
III. Archivní charakteristika archivního fondu	3
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	4
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky	4
Seznam použité literatury a pramenů	5
Inventární seznam	6

I. Vývoj původce archivního fondu

Horní Metelsko leží 5 kilometrů severozápadně od Horšovského Týna při silnici z Horšovského Týna do Boru u Tachova. V písemných pramenech se ves Metelsko, zatím blíže nespecifikovaná, poprvé objevuje roku 1115 jako majetek kladrubskeho klášteera. Teprve roku 1379 se objevuje přívlastek Horní (Superior) pro odlišení od Metelska Dolního (Inferior).

Roku 1839 zmiňuje Sommer v této vsi horšovskotýnského panství 17 domů se 116 německými obyvateli. Ves příslušela k farnosti Křakov a místní děti navštěvovaly v Křakově jednotřídní školu. Po ukončení činnosti vrchnostenských úřadů roku 1850 se nejnižším článkem územní samosprávy habsburské říše staly obce. První zákonnou úpravu obecní samosprávy přineslo tzv. Stadionovo prozatímní obecní zřízení z 17. března 1849 (č. 170/1849 říšského zákoníku), které stanovilo rozsah působnosti nově konstituovaných obcí. Na jeho základě se také každé sídliště muselo stát buď obcí, nebo součástí obce, tzv. osadou. Horní Metelsko (Ober Medelzen) se stalo obcí v soudním a politickém okrese Horšovský Týn v Plzeňském kraji. Do roku 1920 patřila k obci jako osada sousední ves Dolní Metelsko (Unter Medelzen).¹

K činnosti obecní samosprávy v Horním Metelsku se nedochovaly žádné bližší informace, avšak lze předpokládat, že se řídila tehdy platnými zákony – nejprve výše jmenovaným zákonem č. 170/1849 říšského zákoníku, později zákonem č. 7/1864 zemského zákoníku a po vzniku Československé republiky zákony č. 75/1919 Sb. ze dne 31. ledna 1919, o řádu volení v obcích, a č. 76/1919 Sb. ze dne 7. února 1919, novela obecního zřízení (později novelizováno zákonem č. 122/1933 Sb., o změnách řádu volení v obcích).

V Horním Metelsku nedocházelo od poloviny 19. století k žádným zásadnějším změnám v počtu obyvatel a domů. Roku 1869 zde žilo 125 obyvatel ve 20 domech, roku 1921 139 obyvatel ve 22 domech a do roku 1930 se počet lidí žijících v obci dokonce snížil na 108, přičemž všichni zdejší obyvatelé se hlásili k německé národnosti.

Na základě Mnichovské dohody došlo v říjnu 1938 k záboru velké části politického okresu Horšovský Týn. Na zabraném území poté vznikl v rámci Říšské župy Sudety venkovský okres Horšovský Týn spadající do obvodu vládního prezidenta v Chebu. Činnost obecní samosprávy se poté řídila tzv. Německým obecním zřízením (Deutsche Gemeindeordnung) z roku 1935.

Vzhledem k národnostnímu složení obyvatel Horního Metelska převzala správu obce v září 1945 místní správní komise.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Horní Metelsko tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu Horní Metelsko (Gemeindeamt Ober Medelzen), které okresní archiv převzal roku 1955 (č. přírůstku nedohledáno). O ztrátách ostatních dokumentů tohoto původce se ve spisu o fondu nedochovaly žádné informace.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Horní Metelsko vznikl z činnosti Obecního úřadu Horní Metelsko (Gemeindeamt Ober Medelzen) a zachycuje období let 1887–1945 (1946). Z hlediska stavu zachování lze archivní fond označit za mezerovitý.

¹ Rozloučení obcí zveřejněno v zemském zákoníku pod č. 20/1922 z. z., vyhláška presidenta zemské správy politické ze dne 13. června 1922, o rozloučení a sloučení obcí v Čechách, které bylo povoleno v roce 1920. *Zákoník zemský pro Čechy : ročník 1922*, částka VII. z 28. července 1922.

Roku 1962 pořádal tento archivní fond Jan Kvídera a podle záznamů ve spisu o fondu v něm nebyla provedena vnitřní skartace. Nové pořádání a inventarizace archivního fondu proběhly v souladu s metodickým návodem na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce z 31. ledna 2000 (č. j. AS/1-284/2000) a metodickým pokynem ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (č. j. SOAP/006-0767/2010).

Podle zápisu v evidenci PEvA se v tomto archivním fondu nacházelo 13 úředních knih a 1 karton spisů o rozsahu 0,20 bm. Během pořádání se však mezi spisy našly dvě knihy a zároveň se rozsah fondu změnil vyřazením 0,02 bm duplikátů a jednotlivin nearchivní povahy (záznam č. j. SOAP/010-0146/2012 ze dne 27. února 2012 založen ve spisu o fondu) a přesunem 0,03 bm spisů z let 1945–1954, které pocházejí z činnosti místní správní komise a místního národního výboru, do archivního fondu Místní národní výbor Horní Metelsko (záznam č. j. SOAP/010-0145/2012 ze dne 27. února 2012 založen ve spisu o fondu). Po inventarizaci obsahuje archivní fond Archiv obce Horní Metelsko 15 úředních knih a 1 karton spisů a v důsledku výše uvedených změn a fyzického přemanipulování archiválií a jejich uložení do velkého kartonu se metráž snížila na 0,11 bm. Změnil se rovněž časový rozsah, který byl dříve chybně vymezen lety 1845–1945 (1946), zatímco nyní je určen roky 1887–1945 (1946). Kniha inv. č. 20 přesahuje dobu existence obecního úřadu, jelikož obsahuje i několik zápisů z činnosti místní správní komise.

Účetní knihy a spisy z období 1940–1945 se nevztahují k roku kalendářnímu, nýbrž účetnímu (1. 4. – 31. 3. následujícího roku). Z důvodu větší přehlednosti jsou v inventárním seznamu použity názvy knih podle předválečného systému členění účetních knih² a jednotlivé inventární záznamy jsou pro snazší orientaci doplněny o označení knihy v německém jazyce.

Jazykem dochovaných archiválií do roku 1945 je němčina, z let 1945–1946 čeština.

Během uložení archivního fondu ve Státním okresním archivu Domažlice nebyly na archiváliích prováděny žádné restaurátorské ani konzervátorské zásahy a jejich fyzický stav lze označit za dobrý.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Horní Metelsko skýtá pouze velmi omezené možnosti badatelského využití v oblasti správních a hospodářských dějin obce.

Většina archiválií (inv. č. 11–24) se týká finančního hospodaření obce. Vzhledem k tomu, že se dochoval pouze jediný spis s evidencí obyvatel (inv. č. 4), je možné dohledat další soupisy obyvatel obce ve spisech inv. č. 7–9. Archiválie fondu poskytují například i informace z oblasti zemědělství (inv. č. 9) nebo pozemkové držby (inv. č. 8).

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond Archiv obce Horní Metelsko uspořádala a archivní pomůcku zpracovala ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně v únoru 2012 Jana Hrušková.

V Horšovském Týně dne 19. listopadu 2012

Jana Hrušková

² Ke změnám názvu a obsahu jednotlivých typů knih od 1. dubna 1940 viz CAIS, Petr. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1850–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, s. 273.

Seznam použité literatury a pramenů

- EDL, Jan. Přehled změn v územní organizaci politické správy v letech 1928–1948. *Paginae Historiae : Sborník Národního archivu v Praze*, 2006, roč. 14, s. 485–546.
- Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005*, I. a II. díl. Praha : Český statistický úřad, 2006.
- CAIS, Petr. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1850–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, s. 249–285.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan, DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.
- LIEBSCHER, Karl. *Der politische Amtsbezirk Bischofteinitz*. Bischofteinitz, 1913.
- MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.
- MACKOVÁ, Marie. K úřadovněm a spisovněm obcí a měst, které od 1. října 1938 náležely pod říšskoněmeckou správu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, s. 235–240.
- PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách : jejich vznik, původní význam a změny. III. díl – M–Ř*. Praha : Česká akademie věd a umění, 1951.
- PROCHÁZKA, Zdeněk, KONDRYS, Antonín. *Horšovskotýnsko : historicko-turistický průvodce č. 9*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1998.
- Průvodce po archivních fondech : svazek 3. Státní oblastní archiv v Plzni*. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra, 1976.
- SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen : statistisch-topographisch dargestellt. VII. Band, Klattauer kreis*. Praha : J. G. Calve, 1839.
- Statistický lexikon obcí v Republice československé : I. Čechy*. Praha : Státní úřad statistický, 1924.
- Statistický lexikon obcí v Zemi české*. Praha : Orbis, 1934.
- Tereziánský katastr český, svazek 2*. Praha : Archivní správa Ministerstva vnitra, 1966.
- TRAJER, Johann. *Historich-statistische Beschreibung der Diöcese Budweis*. České Budějovice, 1862.
- Unser Heimatkreis Bischofteinitz mit den deutschen Siedlungen im Bezirk Taus. Furth im Wald* : Heimatkreis Bischofteinitz, 1983.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva. *Berní rula 24 : díl II. kraj Plzeňský*. Praha : Státní ústřední archiv, 2002.
- Zákoník zemský pro Čechy : ročník 1922, obsahující částky I. – XII., číslo 1 až 33*. Praha, 1922.

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn.
---------	-------	---------------	-------------

I. KNIHY

1	Domobranecký seznam	1887–1919	K 1
2	Repartice pozemkové daně	1933–1940	K 2

II. SPISY

1. Obec a její správa

3	Obecní samospráva (pozvánky na zasedání, obecní vyhlášky)	1923	N 1
4	Evidence obyvatel (soupis obyvatel podle domů)	[1939]–[1945]	N 1

2. Péče o bezpečnost a veřejný pořádek

5	Hlášení pobytu osob	1941–1945	N 1
---	---------------------	-----------	-----

3. Péče o veřejné ústavy a zařízení

6	Školství (školní rozpočty Křakov, Horšovský Týn)	1943	N 1
---	--	------	-----

4. Spolupůsobení ve státních záležitostech

7	Vojenské záležitosti (domobranecké seznamy, seznamy 1918–1938 odvodem povinných, přihlašování neaktivního mužstva)		N 1
8	Katastrální záležitosti (pozemnostní archy, vklady do pozemkových knih, úprava hranic pozemků)	1922–1944	N 1
9	Zemědělství (soupisy pozemků, zvířectva, zemědělských produktů)	1944–1945	N 1
10	Honební záležitosti (pronájem honitby)	1939	N 1

III. ÚČETNÍ MATERIÁL

1. Účetní knihy

11	Hlavní kniha	1924–1936	K 3
12	Hlavní kniha 1. 4. 1942–31. 3. 1943 (Sachbuch 1942)	1942–1943	K 4
13	Hlavní kniha – příjmy 1. 4. 1942–31. 3. 1943 (Sachbuch – Einnahm. 1942)	1942–1943	K 5
14	Hlavní kniha – výdaje 1. 4. 1942–31. 3. 1943 (Sachbuch – Ausg. 1942)	1942–1943	K 6

<u>Inv. č.</u>	<u>Obsah</u>	<u>Časový rozsah</u>	<u>Evid. jedn.</u>
15	Pokladní deník obce a chudinského fondu 1. 1. 1910–19. 12. 1940	1910–1940	K 7
16	Pokladní kniha 26. 1. 1939–5. 3. 1942 (Kassentagebuch der Hauptkasse für 1939)	1939–1942	K 8
17	Pokladní deník – příjmy 4. 4. 1941–11. 7. 1942 (Hauptbuch über die Einnahmen 1941)	1941–1942	K 9
18	Pokladní deník – výdaje 1. 4. 1942–30. 4. 1943 (Hauptbuch über die Ausgaben 1942)	1942–1943	K 10
19	Pokladní deník – příjmy 10. 4. 1944–20. 4. 1945 (Hauptbuch über die Einnahmen 1944)	1944–1945	K 11
20	Pokladní deník – výdaje 4. 4. 1944–29. 7. 1945 (Hauptbuch über die Ausgaben 1944) Příjmy a výdaje 1945–1946	1944–1945 (1946)	K 12
21	Výběřčí seznam obecních dávek a daní (Steuer- und Abgaben- Vorbuch für 1941)	1941–1942	K 13
22	Výběřčí seznam obecních dávek a daní (Steuer- und Abgaben- Vorbuch für 1942)	1942–1943	K 14
23	Výběřčí seznam obecních dávek a daní (Hebeliste für das Jahr 1944)	1944–1945	K 15
2. Účetní spisy			
24	Účetní spisy (účetní závěrka, vkladní knížky)	1938–1941	N 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Horní Metelsko
Značka fondu:	AO H. Metelsko
Časový rozsah:	1887–1945 (1946)
Počet evidenčních jednotek:	16 (15 úředních knih, 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	24
Rozsah v bm:	0,11
Stav ke dni:	19. 11. 2012
Zpracovatel archivního souboru:	Mgr. Jana Hrušková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Jana Hrušková
Počet stran:	9
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová

dne 19. 11. 2012 č. j. SOAP/010-0731/2012